

DOI: [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-1\(37\)-90-99](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-1(37)-90-99)

УДК 005.342:338.48

JEL Classification: L83

Олена Олександрівна Зеленська

кандидат економічних наук, доцент, завідувач кафедри туризму,
Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна)
E-mail: elena_zelenska_5@ukr.net. **ORCID:** <https://orcid.org/0000-0002-1000-2427>
ResearcherID: [H-1694-2014](https://orcid.org/0000-0002-1000-2427)

Валерій Олександрович Кривинчук

аспірант кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна)
E-mail: krivincukvalerij@gmail.com. **ORCID:** <https://orcid.org/0009-0007-7436-050X>

Антон Сільвестрович Журавель

аспірант кафедри фінансів, банківської справи та страхування
Національний університет «Чернігівська політехніка» (Чернігів, Україна)
E-mail: antonzhuravel90@gmail.com. **ORCID:** <https://orcid.org/0009-0002-1852-7743>

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ РИЗИКІВ У ДІЯЛЬНОСТІ ТУРИСТИЧНИХ ПІДПРИЄМСТВ

Будь-який вид підприємницької діяльності розвивається в умовах економічної, політичної та соціальної нестабільності, а кожній сфері господарювання притаманні, поряд із загальними, специфічні ризики. Туристичний бізнес завжди функціонує в умовах зовнішніх і внутрішніх загроз та невизначеності, що потребує дослідження ризиків, властивих туристичним підприємствам. У статті розглянуто особливості туристичних ризиків та природу виникнення ризиків сфери туризму; визначені класифікаційні ознаки ризиків туристичних підприємств, на базі яких виділені основні види ризиків, що виникають у процесі їх функціонування. У статті також сформульовано головні етапи процесу управління ризиками підприємств туристичної сфери та розглянуто способи впливу на ризик, які дозволяють підприємствам їх уникати або мінімізувати можливі загрози.

Ключові слова: ризики; туристичне підприємство; туризм; види ризиків туристичних підприємств; управління ризиками.

Табл.: 1. Бібл.: 10.

Постановка проблеми. Однією з найбільш чутливих до економічних коливань, політичних та соціальних змін є туристична галузь. У зв'язку з цим завжди актуальною у наукових економічних дослідженнях є проблематика ризиків, з якими стикаються туристичні підприємства та туристична інфраструктура. На сьогодні світова туристична індустрія оговтується від наслідків пандемії COVID-19 та поступово набирає обертів. Актуалізація вирішення проблеми ризиків туристичних підприємств визначена значною роллю туристичної індустрії у світовій економіці, а також збільшенням непередбачуваних ситуацій суспільного та політичного життя у світі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні основи ризик-менеджменту підприємств, в тому числі й туристичної сфери, представлені в наукових працях вітчизняних та закордонних учених, таких як Н. М. Богдан [2], В. Я. Брич [4], І. І. Вербіцька, С. П. Крамарчук [4], С. М. Калі-

ніченко [1], В. Ф. Кифяк, К. І. Копачова [6], А. В. Кравцова [7], Т. М. Ореховська, В. С. Рубцов, О. П. Сухорукова [2], О. В. Фоміна, Л. М. Шиманська, І. М. Школа та ін.

Виділення недосліджених частин загальної проблеми. Однак, попри значну кількість досліджень ризиків, результати яких відображені в численних наукових публікаціях, що розкривають особливості ризиків туристичної сфери, способи управління ними, методи диверсифікації ризиків туристичної індустрії, шляхи підвищення безпеки у сфері туризму та інше, питання з цієї проблеми потребують подальших досліджень та уточнень. Особливо це стосується вітчизняної сфери туризму, яка нині функціонує в умовах повномасштабних воєнних дій і має підвищені загрози та небезпеки. Отже, вивчення ризиків для туристичних підприємств є ключовим елементом успішного управління бізнесом в сучасних реаліях, що допомагає зберегти стабільність, конкурентоспроможність та забезпечити задоволення потреб клієнтів.

Метою статті є дослідження видів ризиків, що виникають в діяльності туристичних підприємств, основних етапів процесу управління ризиками підприємств туристичної сфери та способів впливу на ризики, які дозволяють підприємствам їх уникати або мінімізувати можливі загрози.

Виклад основного матеріалу. Зростання доходів населення, покращення транспортної інфраструктури, розвиток авіаперевезень та залізничних мереж, які роблять подорожі більш доступними та зручними, збільшення інтересу до культурного обміну, екологічна свідомість та інше сприяють розвитку туризму у світі, роблячи його сучасним, доступним та цікавим для широкого кола подорожуючих. Технологічні інновації, такі як Інтернет та мобільні додатки спрощують процес планування подорожей, бронювання готелів та квитків, а соціальні мережі та інші засоби комунікації допомагають популяризувати туристичні напрямки та залучати увагу до нових місць. Усі зазначені фактори до певного часу сприяли активному розвитку туризму і в Україні.

Розпочате у 2014 році вторгнення Росії в Україну, тимчасова анексія АР Крим, окупація деяких районів Донецької та Луганської областей, пандемія COVID-19, широкомасштабне вторгнення Росії в Україну та подальші активна фаза війни з руйнуванням інфраструктури (в т. ч. туристичної) України – усе це мало вагомий негативний вплив на туризм та його розвиток [10]. Зазначені події значно підвищують ризики вітчизняної туристичної сфери. Отже, можемо констатувати, що в сучасних умовах туризм проявляє себе як високоризикова галузь, де ризики значно більші за своїми наслідками, ніж в інших сферах бізнесу.

Можна виділити такі характерні особливості туристичних ризиків:

- туристичні ризики пов'язані з виникненням фінансових та інших втрат не тільки для туристів та підприємств туристичної сфери, а і для суб'єктів господарювання суміжних галузей;

- джерелами, що провокують виникнення туристичних ризиків є не тільки чинники фінансово-господарської діяльності туристичних підприємств, а і природно-кліматичні чи соціально-політичні фактори;

- економічний збиток від несприятливих подій може проявитися не тільки в сьогоденні, але і в майбутньому. Його слід враховувати при поточному і стратегічному плануванні діяльності туристичного підприємства, розробки концепцій і програм розвитку туризму на державному й регіональному рівнях [3];

- оскільки в деяких випадках туристичний ризик включає ризик життя і здоров'я туриста, до його рівня на підприємствах рекреаційної сфери повинні пред'являтися особливо жорсткі вимоги [3].

Загалом ризик можна визначити як ймовірність виникнення негативних подій або втрат, які впливають на доходи, фінансовий стан або репутацію підприємства.

За суб'єктами впливу туристичні ризики поділяються на ризики підприємств туристичної сфери та ризики споживачів туристичних продуктів та послуг. Розглянемо детально ризики туристичних підприємств.

У менеджменті підприємства важливими є правильне визначення та оцінка ризиків для прийняття обґрунтованих рішень та розробки стратегій їх мінімізації. Так, розуміння потенційних ризиків забезпечує можливість вчасної їх ідентифікації для уникнення фінансових криз, а ефективне управління ризиками дозволяє туристичним підприємствам бути конкурентоспроможними на ринку, своєчасно адаптуватися до внутрішніх і зовнішніх змін та пристосовуватися до нових умов, допомагає зберігати стабільну якість послуг для клієнтів, що сприяє позитивній репутації та максимальному задоволенню клієнтів.

Проблема класифікації ризиків, що виникають у діяльності туристичних підприємств, багато в чому актуалізується різноманіттям умов та чинників, що призводять до непередбачуваних і ризикових ситуацій. Ризики, що позначаються на діяльності туристичних підприємств, різняться за факторами, характером та ймовірністю виникнення, масштабністю впливу та іншими ознаками, що обумовлюють їх особливості та специфіку (табл. 1).

Наразі туристичні підприємства стикаються з низкою ризиків. Це загальні форми ризиків, що притаманні всім підприємствам та пов'язані з конкуренцією, виробництвом, фінансами, кадрами тощо, тобто так звані систематичні ризики. Проте туристичні підприємства суттєво схильні й до надзвичайних несистематичних ризиків, які є специфічними для туризму та викликані зовнішніми подіями, як то глобальні економічні кризи, пандемії, військові дії або стихійні лиха.

Таблиця 1

Класифікація ризиків туристичних підприємств

Класифікаційна ознака	Види ризику	Характеристика ризику
1. За джерелом походження ризику	Внутрішні ризики	пов'язані з управлінням та діяльністю самого підприємства, такі як фінансові кризи, кадрові проблеми, стратегічні помилки тощо
	Зовнішні ризики	пов'язані із зовнішніми факторами, такими як політична нестабільність, природні катастрофи, економічні коливання тощо
2. За характером виникнення	Фінансові ризики	пов'язані з фінансовими операціями підприємства та інвестиціями
	Операційні ризики	виникають у процесі здійснення операційної діяльності підприємства
	Стратегічні ризики	пов'язані з недоліками у стратегічному плануванні або з неефективністю стратегічних рішень
3. За характеристиками ризиків	Потенційний ризик	ймовірний ризик, який може виникнути в майбутньому
	Неочікуваний ризик	виникає внаслідок подій або ситуацій, які не можуть бути передбачені або попереджені стандартними методами управління ризиками
4. За масштабом впливу	Макроризики	такі, що мають глобальний або системний вплив на галузь чи економіку загалом
	Мікроризики	такі, що впливають на конкретне підприємство або проєкт сфери туризму
5. За ймовірністю виникнення	Критичні ризики	такі, що мають велику ймовірність виникнення та важкий вплив
	Допустимі ризики	такі, що мають меншу ймовірність виникнення та менший вплив
	Катастрофічні	такі, що призводять до банкрутства підприємства
6. За характером туристичних послуг	Транспортні ризики	ризики, що пов'язані з перевезенням туристів
	Ризики розміщення	ризики, що пов'язані з розміщенням туристів.
7. За можливістю страхування	Страхові ризики	ризики, що підлягають страхуванню
	Нестрахові ризики	ризики, які не підлягають страхуванню страховими компаніями

Джерело: складено за даними [4; 5; 7; 9].

Одним із головних ризиків для туристичних підприємств є політичні та соціальні конфлікти, які серйозно впливають на розвиток туризму у кожному конкретному регіоні. Будь-яка нестабільність політичної чи соціальної ситуації в регіоні призводить до зниження туристичних потоків через загрозу безпеці туристів, та значних втрат для підприємств туристичної галузі. До цієї групи ризиків належать ризики, що зумовлені військовими діями, масовими страйками, тероризмом та епідеміями.

Туризм дуже часто залежить від природних ресурсів, тому природні катастрофи (землетруси, урагани, пожежі, повені або лавини) суттєво впливають на туристичну індустрію, завдаючи їй величезних збитків, і можуть істотно підірвати фінансове становище туристичних підприємств. На туристичному бізнесі також істотно позначаються погодні умови, кліматичні зміни, забруднення довкілля тощо.

Особливий інтерес для туристичних підприємств представляють фінансові ризики. Такі ризики включають у себе недоотримання очікуваних доходів та виникнення незапланованих витрат через надзвичайні обставини, а також ймовірність фінансових втрат через інвестування, кредитні операції, зміни валютних курсів та інші фінансові коливання. До фінансових ризиків відноситься кредитний ризик, ризик неплатоспроможності, валютний ризик, інвестиційний ризик, ризик ліквідності тощо.

Кредитний ризик пов'язаний з неплатежами позичальників або контрагентів, які не в змозі повернути позичені кошти або виконати свої фінансові зобов'язання. У туристичній галузі кредитний ризик може виникнути, наприклад, коли туроператор не може вчасно сплатити готелю за заброньовані номери.

Ризик неплатоспроможності пов'язаний із можливістю того, що підприємство не зможе вчасно виконати свої фінансові зобов'язання перед стейкхолдерами. У туристичному секторі цей ризик може виникнути через недостатню популярність турів або через негативну ситуацію на туристичному ринку. А ризик ліквідності в туристичних підприємствах може виникнути, наприклад, через несподіване зменшення кількості туристів або доходів внаслідок природних катастроф чи економічних криз.

Валютний ризик пов'язаний із несприятливою динамікою валютних курсів та можливими збитками через такі коливання. Особливо це стосується туристичних підприємств, які працюють з іноземними партнерами або клієнтами. Інвестиційний ризик у туристичному секторі виникає через невдале інвестування у нові туристичні об'єкти.

Операційні ризики безпосередньо пов'язані з підприємництвом, тобто з поточними процесами та операціями підприємства, такими як технологічні проблеми, проблеми з ланцюгом постачання, з якістю послуг або продукції, недостатність оборотних коштів, кадрові проблеми. До них можна віднести майнові ризики, що безпосередньо пов'язані з майном туристичного підприємства (транспортні засоби, нерухомість, обладнання, інформаційні ресурси та програмне забезпечення).

До операційних ризиків також належить репутаційний ризик, тобто ризик втрати позитивної суспільної думки про туристичне підприємство, що призводить до втрати клієнтів, ускладнення відносин з партнерами і як наслідок, недоотримання частини доходів компанії.

Стратегічні ризики включають ризики зміни ринкової кон'юнктури під впливом коливань попиту і пропозиції на ринку туристичних послуг. Такі зміни можуть виникати з різних причин, серед яких виділяють локальні та глобальні економічні кризи, політичні зміни, стихійні лиха та інше. Ці фактори

впливають на обсяги та структуру попиту на туристичні продукти, а також на цінові та інші умови пропозиції туристичних послуг. Також стратегічні ризики пов'язані з невдалою стратегією підприємства, зміною конкурентного середовища, відсутністю або недосконалістю стратегічного планування тощо.

Транспортні ризики пов'язані з неналежним рівнем транспортних засобів або їх несправністю, затримкою рейсів, фінансовими проблемами компаній-перевізників, зростанням цін на паливо та перевезення та ін. А ризики розміщення стосуються неналежних обсягів номерного фонду, якості пропонуванних послуг розміщення та їх відповідності оголошеним стандартам.

Отже, загальний підхід до вивчення фінансових ризиків для туристичних підприємств полягає в систематичному аналізі, плануванні та управлінні ризиками з метою забезпечення стабільності та успішності бізнесу в умовах невизначеності та змін.

Враховуючи зазначене, можна сформулювати основні етапи процесу управління ризиками туристичних підприємств:

- ідентифікація потенційних ризиків;
- оцінка ризиків - включає визначення ймовірності появи ризику та його потенційного впливу на функціонування підприємства;
- розробка стратегій управління ризиками яка може включати укладання страхових полісів, диверсифікацію портфеля послуг, створення резервних фондів на непередбачені витрати;
- моніторинг та контроль для вчасного виявлення змін у ситуації та прийняття необхідних управлінських рішень.
- аналіз результатів - оцінка ефективності прийнятих стратегій управління ризиками, що дозволить виявити успішні підходи та внести корективи у стратегію на майбутнє.

Для здійснення ефективного управління ризиками туристичних підприємств менеджмент повинен мати необхідні знання про ризики та способи управління ними та вміти застосовувати їх у своїй операційній діяльності. Використання спеціалізованих методів і інструментів для ідентифікації, оцінки та управління ризиками допомагає покращити стратегію управління ризиками туристичних підприємств, що включає проведення аудиту ризиків, розробку плану управління ризиками та постійний моніторинг ситуації.

Найбільш часто в туризмі застосовується такий метод управління ризиками, як страхування. Туристичні компанії можуть укладати страхові поліси для захисту від ризиків, які найчастіше включають страхування від скасування подорожей через непередбачені обставини, медичне страхування для туристів, страхування цивільної відповідальності або страхування на випадок втрати багажу.

Диверсифікація являє собою ще один стратегічний підхід до управління ризиками туристичних підприємств. Розширення спектра послуг і продуктів дозволяє туристичним компаніям зменшити ризики, пов'язані з концентрацією на одному сегменті ринку або регіоні. Наприклад, компанія може пропонувати різноманітні туристичні напрямки або послуги для різних

цільових аудиторій. Проте такий варіант мінімізації ризиків більш обмежений для невеликих підприємств або для тих компаній, що працюють в одному місці, що свідчить про значну залежність стратегій диверсифікації ризиків від ресурсів і тому, для багатьох компаній вони є недоступними.

Регулярне проведення досліджень ринку також допомагає туристичним підприємствам краще зрозуміти потреби та попит споживачів та прогнозувати тенденції, адаптувати продукти та послуги до змінних умов та уникати непередбачених ризиків.

Туристичні підприємства постійно взаємодіють з іншими компаніями, і завжди існують ризики, пов'язані з тим, чи будуть ці фірми платоспроможними в рамках діючих угод та фінансово стабільними в майбутньому, чи зможуть надавати якісні та надійні продукти і послуги. Тому укладання чітких і грамотних з правового погляду контрактів із постачальниками послуг і клієнтами допомагає уникнути непорозумінь та правових проблем і забезпечити чітку і стабільну співпрацю (угоди про взаємодію з готелями, авіакомпаніями, гідами тощо).

Висновки і пропозиції. Таким чином, можна сказати, що туристичному бізнесу притаманна значна кількість явних і прихованих зовнішніх та внутрішніх загроз, а дослідження та класифікація ризиків туристичних підприємств дає можливість керівництву компанії побудувати ефективну систему ризик-менеджменту, що спрямована на якісну ідентифікацію ризиків власного бізнесу та своєчасну розробку шляхів їх мінімізації. Нинішні складні події в Україні обумовлюють важкі умови функціонування туристичних підприємств, тому комплексний аналіз ризиків туристичних підприємств є необхідною умовою для подальшого нормального розвитку вітчизняної туристичної сфери. Мінімізація туристичних ризиків в умовах динамічних змін факторів зовнішнього середовища дозволить забезпечити стійкість їх функціонування та стабільність розвитку, підвищити обґрунтованість управлінських рішень в умовах невизначеності та загроз.

Список використаних джерел

1. Аналіз ризиків на ринку туристичних послуг [Електронний ресурс] / С. М. Калініченко, Г. Ю. Омельченко, В. П. Грохольський, А. В. Грібнік, Н. В. Грищенко // Актуальні проблеми інноваційної економіки. – 2021. – № 3. – С. 26-31. – Режим доступу: https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/24960/1/apie_2021_r03_a05.pdf.
2. Богдан Н. М. Дослідження ризиків у туризмі [Електронний ресурс] / Н. М. Богдан, О. П. Сухорукова // Бізнес Інформ. – 2016. – № 10. – С. 206-211. – Режим доступу: http://www.business-inform-2016-10_0-pages-206_-211.pdf.
3. Бошота Н. В. Ризики в діяльності туристичного підприємства [Електронний ресурс] / Н. В. Бошота // Сучасний рух науки : І Міжнародна науково-практична інтернет-конференція, 29-30 березня 2018 р. – Дніпро, 2018. – С. 17-21. – Режим доступу: <http://www.wayscience.com/wp-content/uploads/2018/08/I-konferentsiya-Suchasniy-ruh-nauki.pdf#page=17>.
4. Брич В. Я. Управління ризиками у туристичному бізнесі [Електронний ресурс] / В. Я. Брич, С. П. Крамарчук // Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені В. Гнатюка. Сер. Географія. – 2010. – № 2. – С. 105-110. – Режим доступу: <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/21586/1/Vasil.pdf>.

5. Кальченко О. М. Оцінка ризиків інноваційно-інвестиційної діяльності підприємств туристичної галузі [Електронний ресурс] / О. М. Кальченко // Проблеми формування нової економіки XXI століття. Матеріали IV Міжнар. наук.-практ. конф., 22–23 груд. 2011 р.: у 8 т. – Дніпропетровськ. – 2011. – С. 31-33. Режим доступу: http://www.confcontact.com/20111222/pne2011_tom7.pdf#page=31.

6. Копачова К. І. Управління ризиком зниження фінансової стійкості на туристських підприємствах / К. І. Копачова // Науковий вісник: Фінанси, банки, інвестиції. – 2013. – № 2. – С. 151–157.

7. Кравцова А. В. Класифікація ризиків підприємств туристичного бізнесу [Електронний ресурс] / А. В. Копачова // Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка. – 2013. – Т. 18, Вип. 4(2). – С. 92-95. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vopu_econ_2013_18_4%282%29_25.

8. Ленко І. В. Удосконалення системи управління ризиками діяльності туристичних підприємств [Електронний ресурс] / І. В. Ленко // Вісник Національного технічного університету "ХПІ" (економічні науки) : зб. наук. пр. – 2023. – № 2. – С. 55-58. – Режим доступу: <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/9b25d572-f276-4f03-8c78-b82f3e844ad6/content>.

9. Михайлова Н. В. Класифікація ризиків туристичного підприємства [Електронний ресурс] / Н. В. Михайлова, В. В. Карцева // Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія „Економічні науки”. – 2016. – № 3 (75). – С. 182-187. Режим доступу: <http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/5904/1/%d1%81%d1%82%d0%b0%d1%82%d1%82%d1%8f%202.pdf>.

10. Омельчак Г. В. Особливості інноваційного розвитку туризму України в умовах війни та євроінтеграції [Електронний ресурс] / Г. В. Омельчак // Сталий розвиток економіки, – 2023. – № 1(46). – С. 106-109. – Режим доступу: <https://economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/626/600>.

References

1. Kalinichenko, S.M., Omelchenko, H.Yu., Hrokholskyi, V.P., Hribinyk, A.V., Hryshchenko, N.V. (2021). Analiz ryzykiv na rynku turystychnykh posluh [Analysis of risks on the tourist services market]. *Aktualni problemy innovatsiinoi ekonomiky – Actual problems of innovative economy*, (3), 26-31. https://repo.btu.kharkov.ua/bitstream/123456789/24960/1/apie_2021_r03_a05.pdf.
2. Bohdan, N.M., Sukhorukova, O.P. (2016). Doslidzhennia ryzykiv u turyzmi [Research of risks in tourism]. *Biznes Inform – Business Inform*, (10), 206-211. http://www.business-inform-2016-10_0-pages-206_-211.pdf.
3. Boshota, N.V. (2018). Ryzyky v diialnosti turystychnoho pidpriemstva [Risks in the activity of a tourist enterprise]. *Suchasnyi rukh nauky: I Mizhnarodna naukovo-praktychna internet-konferentsiia – Modern movement of science: theses supplement: I International Scientific and Practical Internet Conference* (pp. 17-21). <http://www.wayscience.com/wp-content/uploads/2018/08/I-konferentsiya-Suchasniy-ruh-nauki.pdf#page=17>.
4. Brych, V.Ya., Kramarchuk, S.P. (2010). Upravlinnia ryzykamy u turystychnomu biznesi [Risk management in the tourist business]. *Naukovi zapysky Ternopilskoho natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni V. Hnatiuka. Ser. Heohrafiia – Scientific notes of the Ternopil National Pedagogical University named after V. Hnatiuk. Ser. Geography*, (2), 105-110. <http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/21586/1/Vasil.pdf>.
5. Kalchenko, O.M. (2011). Otsinka ryzykiv innovatsiino-investytsiinoi diialnosti pidpriemstv turystychnoi haluzi [Assessment of the risks of innovation and investment activity of enterprises in the tourism industry]. *Problemy formuvannia novoi ekonomiky KhKhI stolittia: IV Mizhnar. nauk.-prakt. konf. – Problems of the formation of a new economy of the 21st century: 4th International science and practice conference* (pp. 31-33). http://www.confcontact.com/20111222/pne2011_tom7.pdf#page=31.

6. Kopachova, K.I. (2013). Upravlinnia ryzykom znyzhennia finansovoi stiikosti na turystykykh pidpriemstvakh [Management of the risk of decreasing financial stability in tourist enterprises]. *Naukovyi visnyk: Finansy, banky, investytsii – Scientific Bulletin: Finances, banks, investments*, (2), 151–157.

7. Kravtsova, A.V. (2013). Klasyfikatsiia ryzykiv pidpriemstv turystychnoho biznesu [Classification of risks of tourism business enterprises]. *Visnyk Odeskoho natsionalnoho universytetu. Seriya: Ekonomika – Bulletin of the Odesa National University. Series: Economy*, 18(4(2)), 92-95. http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vonu_econ_2013_18_4%282%29_25.

8. Lenko, I.V. (2023). Udoskonalennia systemy upravlinnia ryzykamy diialnosti turystychnykh pidpriemstv [Improvement of the risk management system of tourism enterprises]. *Visnyk Natsionalnoho tekhnichnoho universytetu "KhPI" (ekonomichni nauky) – Bulletin of the National Technical University "KhPI" (Economic Sciences)*, (2), 55-58. <https://repository.kpi.kharkov.ua/server/api/core/bitstreams/9b25d572-f276-4f03-8c78-b82f3e844ad6/content>.

9. Mykhailova, N.V., Kartseva, V.V. (2016). Klasyfikatsiia ryzykiv turystychnoho pidpriemstva [Risk classification of a tourist enterprise]. *Naukovyi visnyk Poltavskoho universytetu ekonomiky i torhivli. Seriya „Ekonomichni nauky” – Scientific Bulletin of the Poltava University of Economics and Trade. "Economic Sciences" series*, (3(75)), 182-187. <http://dspace.puet.edu.ua/bitstream/123456789/5904/1/%d1%81%d1%82%d0%b0%d1%82%d1%82%d1%8f%202.pdf>.

10. Omelchak, H.V. (2023). Osoblyvosti innovatsiinoho rozvytku turyzmu Ukrainy v umovakh viiny ta yevrointehratsii [Peculiarities of the innovative development of tourism in Ukraine in the conditions of war and European integration]. *Stalyi rozvytok ekonomiky – Sustainable economic development*, (1(46)), 106-109. <https://economdevelopment.in.ua/index.php/journal/article/view/626/600>.

Отримано 03.02.2024

UDC 005.342:338.48

Olena Zelenska

PhD in Economic Sciences, Associate Professor, Head of Department of Tourism
Chernihiv Polytechnic National University (Chernihiv, Ukraine)

E-mail: elena_zelenska_5@ukr.net. **ORCID:** <https://orcid.org/0000-0002-1000-2427>

ResearcherID: [H-1694-2014](https://orcid.org/0000-0002-1000-2427)

Valerii Kryvynchuk

PhD student of the Department of Finance, Banking and Insurance
Chernihiv Polytechnic National University (Chernihiv, Ukraine)

E-mail: krivincukvalerij@gmail.com. **ORCID:** <https://orcid.org/0009-0007-7436-050X>

Anton Zhuravel

PhD student of the Department of Finance, Banking and Insurance
Chernihiv Polytechnic National University (Chernihiv, Ukraine)

E-mail: antonzhuravel90@gmail.com. **ORCID:** <https://orcid.org/0009-0002-1852-7743>

FEATURES OF RISKS IN THE ACTIVITIES OF TOURIST ENTERPRISES

One of the most sensitive to economic fluctuations, political and social changes is the tourism industry. In this regard, the problem of risks faced by tourist enterprises and tourist infrastructure is always relevant in scientific economic research. Today, the global tourism industry is recovering from the consequences of the COVID-19 pandemic and is gradually gaining momentum. The actualization of

solving the problem of the risks of tourism enterprises is determined by the significant role of the tourism industry in the world economy, as well as by the increase in unpredictable situations of social and political life in the world.

This is especially true of the domestic tourism sector, which is currently operating under conditions of full-scale military operations and has increased threats and dangers. Therefore, the study of risks for tourism enterprises is a key element of successful business management in modern realities, which helps to maintain stability, competitiveness and ensure satisfaction of customer needs.

The purpose of the article is to research the types of risks that arise in the activities of tourism enterprises, the main stages of the risk management process of enterprises in the tourism sector and methods of influencing risks that allow enterprises to avoid them or minimize possible threats.

The article examines the peculiarities of tourist risks and the nature of the occurrence of risks in the field of tourism; the classification features of the risks of tourist enterprises are determined, on the basis of which the main types of risks arising in the process of their operation are distinguished. The article also formulates the main stages of the risk management process of enterprises in the tourism sector and considers methods of influencing risk that allow enterprises to avoid them or minimize possible threats.

Keywords: risks; tourist enterprise; tourism; types of risks of tourist enterprises; risk management.

Table: 1. **References:** 10.